

*Калюжна А. Б.,**orcid.org/0000-0003-4305-5311**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу**Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

ВЗАЄМОДІЯ КЛЮЧОВИХ КОНЦЕПТІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ДИСКУРСУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню взаємодії ключових концептів англомовного управлінського дискурсу. Розгортання управлінського дискурсу ґрунтується на множинних зв'язках, які виникають між концептами різних рівнів, притаманних цьому дискурсу, у тому числі й взаємозв'язках ключових концептів, зокрема таких ключових концептів, як РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА. На основі взаємодії ключових концептів формується проблематика та цілісність дискурсу, визначається послідовність виділення ключових концептів у межах дискурсу. У статті запропоновано два підходи до визначення механізму взаємодії ключових концептів. У межах першого підходу ключові концепти управлінського дискурсу взаємодіють на основі їх імплікаційних і конвенціональних зв'язків. Імплікаційні зв'язки є аналогом зв'язків реального світу, тоді як конвенціональні відображають логіко-сміслові зв'язки дискурсу, які відповідають прийнятому стандарту. Концепти РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА взаємно обумовлюють один одного. Ризик як явище викликає непередбачувану обставину, а непередбачувана обставина через інформаційну невизначеність підштовхує до ризику. Ці концепти пов'язані конвенціональними, імплікаційними, поняттєвими типами зв'язку й мають різний ступінь виділеності на різних етапах розгортання дискурсу. Другий підхід дає змогу розглянути взаємодію концептів на основі семантичних зв'язків лексем-репрезентантів ключових концептів. В управлінському дискурсі взаємозв'язок концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА продемонстровано на прикладі перетинання компонентів лексичних значень лексем, якими вербалізовані ключові концепти в ситуації настання непередбачуваної обставини з можливими негативними наслідками. Наявність у лексичних значеннях лексем-репрезентантів концептів як спільних семантичних компонентів, так і таких компонентів, значення яких реалізуються саме в ситуації настання непередбачуваної обставини з небажаними наслідками, є підставою для взаємозв'язку ключових концептів і визначають ступінь їх виділеності на різних етапах розгортання дискурсу.

Ключові слова: взаємодія концептів, імплікаційні й конвенціональні зв'язки, ключові концепти, лексичне значення, управлінський дискурс.

Постановка проблеми. В умовах сучасних різноманітних викликів управлінська діяльність піддається багатьом зовнішнім факторам. Непередбачувані обставини та ризики належать до явищ, викликаних до життя об'єктивними умовами існування людей і їхньої діяльності в різних сферах. Люди не втрачають інтерес до подібних явищ і намагаються розробити плани уникнути негативного впливу на учасників подій і запо-

бігти небажаним наслідкам. Це стає можливим за умови успішного спілкування в межах управлінського дискурсу. Дискурс є складним комунікативним явищем, яке відбиває різні види знання і стратегії відбору найбільш значущої інформації в контексті, що зумовлює когнітивну обробку отриманої інформації. Множинні зв'язки концептів різних рівнів обумовлюють розгортання смислів певного дискурсу. Аналіз дискурсоутворюючих концептів цього дискурсу та пояснення взаємозв'язків між ними слугують більш детальному розумінню причин, послідовності й наслідків настання небажаних обставин, а також способів виходу із ситуації, що склалася. Саме цим обґрунтована актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати дослідження окремих аспектів системи управління з лінгвістичного погляду представлені в роботах багатьох сучасних науковців. Так, Н. Сухачова дослідила концепт МЕНЕДЖМЕНТ як базовий концепт у рамках англомовної терміносистеми менеджменту [1]. У дослідженні Н. Шевченко увагу приділено об'єктивності концепту РИЗИК в англійській мові [2]. Особливостям вербалізації концепту РИЗИК в англомовному управлінському дискурсі присвячено колективне дослідження Н. Прохорової, Ж. Багана, О. Дехніч, Ю. Дригіної [3]. Лінгвокогнітивне дослідження концепту ЕКОНОМІЧНА КРИЗА в економічному дискурсі Н. Олійник не лише розкриває поняттєвий складник, реалізацію концепту в мові, а й висвітлює концепт у діахронічному аспекті в періоди глобальних криз [4], що, безумовно, є дотичним до дослідження. Відомо, що дискурс є середовищем існування концептів. Управлінський дискурс став предметом дослідження Ю. Дригіної [5], О. Качмар [6], Л. Науменко [7] та ін.

Метою статті є встановити й продемонструвати способи взаємодії концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА в англомовному управлінському дискурсі. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що розгортання управлінського дискурсу зумовлено, зокрема, ключовими дискурсоутворюючими концептами РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА, які взаємно обумовлюють один одного. Ці концепти пов'язані конвенціональними, імплікаційними, поняттєвими типами зв'язку й мають різний ступінь виділеності на різних етапах розгортання дискурсу. Ці концепти пов'язані не лише імплікаційними логічними зв'язками, а в основі взаємодії лежить взаємозв'язок компонентів лексичних значень мовних одиниць, які вербалізують вказані концепти.

Виклад основного матеріалу. Управлінський дискурс визначається дослідниками по-різному залежно від сфери використання цього поняття, таких як політична, соціальна, ділова,

медіасфера. Незалежно від розбіжностей у визначенні цього феномену дослідники погоджуються щодо можливості реалізації цього дискурсу в усних і письмових текстах [8, с. 144]. Услід за О. Качмар управлінський дискурс визначаємо «як мовленнєво-розумову діяльність, обмежену інституціональними межами, що зумовлює тематичну й семантико-прагматичну специфіку її продукту – текстів з теорії та практики менеджменту» [6, с. 57]. У такому дискурсі вербалізація комунікації реалізується у формі «відкритої множини тематично співвіднесених текстів – усних, письмових і технічно опосередкованих [9]. З урахуванням вищесказаного як матеріалу дослідження використано дані лексикографічних джерел, Британського національного корпусу та джерела мережі Інтернет із визначеної галузі.

У сучасному світі успішність діяльності залежить від спрямованості свідомості на ризик, розуміння ризику як невід'ємного компоненту оточуючої реальності, який має бути врахований при прийнятті рішень. Ризик-орієнтована свідомість відзначається високим ступенем орієнтації на неочікувані та непередбачувані обставини будь-якої діяльності [10, с. 124].

Прийняття рішень в обставинах, які залежать не лише від дій людини, але зазнають зовнішнього впливу або залежать від випадковості, є підґрунтям для формування проблематики управлінського дискурсу. Управлінський дискурс вирізняється певною тематичною проблематикою, до якої, зокрема, відносять наступні питання: «проблеми та виняткові події, що описують <...> надзвичайні події, які перешкоджають звичному режиму роботи або ускладнюють робочий процес» та «інформацію про фінанси <...>, що виражає ставлення до витрат коштів» [6, с. 55–56].

Саме тому як предмет дослідження обрано концепти РИЗИК/RISK і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА/CONTINGENCY, взаємозв'язок яких становить концептуальний каркас визначеної проблематики. Ці концепти вважаємо ключовими концептами згідно з визначеними критеріями [11], а саме такими, що є типовими, характерними, високоймовірними, прогнозованими й маркованими за ознакою їх значущості для управлінського дискурсу і становлять його змістовно-тематичне ядро.

Взаємозв'язок концептів у рамках дискурсу можна розглядати з різних позицій. Так, він може бути описаний у термінах М. Нікітіна як імплікаційний, що відбиває зв'язок реальних фактів (наприклад, причинно-наслідковий зв'язок), і конвенціональний, що має знаковий характер, може бути довільним, умовним [12, с. 92]. Концепт входить у багатовимірну систему імплікаційних зв'язків з іншими концептами, за допомогою свого імплікативного потенціалу – систематизованого узагальненого уявлення «про структуру можливих зв'язків, відношень, залежностей і взаємодій, потенційно прогнозованих для певного класу об'єктів» [13, с. 59].

Об'єктивне існування ризику є обумовленим імовірнісною сутністю багатьох природних процесів, багатоваріантністю матеріальних та ідеологічних відносин, у які вступають суб'єкти соціального життя [14, с. 27]. Навіть у середовищі з відносно обмеженим рівнем ризику «завжди існує можливість неочікуваних і непередбачуваних наслідків» [15, с. 109].

In very many circumstances, economic agents, even though they may understand

the consequences and probabilities associated with the environment in which they operate, are unable to describe

adequately certain complex contingencies that may arise /Nabil I. Al-Najjar, L. Anderlini, L. Felli, Unforeseen Contingencies/.

Водночас навіть, якщо і має статися щось непередбачуване, воно може бути враховане під рубрикою ризику [10, с. 77].

A risk is an event that 'may' occur. The probability of it occurring can range anywhere from just above 0 percent to just below 100 percent /www.mindtools.com/.

У теорії управління ризик розглядається як атрибутивна загальносоціологічна характеристика будь-якого виду цілеспрямованої діяльності людини, яка здійснюється в умовах ресурсних обмежень і наявності вибору оптимального способу досягнення усвідомлених цілей в умовах інформаційної невизначеності. Іншими словами, «ризик – це можливість того, що дії людини або їхні результати приведуть до негативних або позитивних наслідків» [16].

Можна зробити висновок, що між ризиком і непередбачуваною обставиною існує логічний причинно-наслідковий зв'язок: ризик як явище може створити непередбачувану обставину, а непередбачувана обставина через інформаційну невизначеність підштовхує до ризику. Таким чином, концепти РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА взаємно обумовлюють один одного. Тому взаємодію концептів управлінського дискурсу встановлюємо на основі їх імплікаційних і конвенціональних зв'язків, тому що один концепт може передбачати й «викликати» (імплікувати) інший [12, с. 94], при цьому один концепт актуалізує у свідомості інший, інформаційно більш важливий, і налаштовує свідомість на цей останній, наприклад:

Where these conditions do not prevail <...> writing, setting, and enforcing comprehensive contracts which try to predict all contingencies and deal with all possible risks becomes very difficult and costly /BNC, HXT/.

Дослідження концептів має на мені дослідження мовної свідомості носіїв мови. Наявність у людини образного та вербального мислення пояснює двоїсту природу концепту як реалії лінгвістичної та екстралінгвістичної [17, с. 49]. Кожен концепт займає визначене місце в концептофері, яке детерміноване системою знань і різноманітними формами досвіду в різних видах діяльності. На підставі цього поняттєво-сутнісну класифікацію концептів вважають первинною [18, с. 113]. Концепт виконує екстенціональну логічну функцію та охоплює певну сукупність конкретних ситуацій (реальних або потенційних), які відповідають поняттєвому визначенню ситуацій цим концептом [18, с. 113].

Комунікативно-когнітивний простір тексту/дискурсу визначає номенклатуру концептів і мовних структур, що їх маніфестують. Концептуальний простір дискурсу формується на основі зближення загальних ознак концептів, які репрезентуються на поверхневому рівні тексту словами й реченнями однієї семантичної галузі, що зумовлює певну цілісність концептосфери тексту [19, с. 87].

Опис семантичного простору концепту полягає в наведенні значень лексем, що входять до нього й передають інформацію про певний фрагмент дійсності, структурований у вигляді концептуальної та мовної «картин світу». Їх співвідношення забезпечується можливістю відтворення відповідних поняттєвих фрагментів концептуальної «картини світу» за допомогою польового структурування лексичних одиниць [20, с. 231–238].

Услід за О. Шейгал вважаємо, що значення лексем – імен відповідних концептів, крім змістовного мінімуму значення,

яке об'єктивоване в словниковій дефініції, включають широкий інформаційний потенціал або поле асоціативних ознак, які в разі вербалізації номінативними одиницями утворюють тезаурус відповідної предметної області [21, с. 95].

Семантичний аналіз лексем *contingency* і *risk* дає змогу використати отримані результати для пояснення взаємозв'язку цих концептів у межах управлінського дискурсу.

Іменами концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА вважаємо лексеми *risk* і *contingency*, відповідно, згідно з критерієм визначення імені концепту. А саме іменем концепту може бути передусім слово або у випадку багатозначності один із його лексико-семантичних варіантів [22, с. 99–100]. Таке слово має бути домінантою (ядром) лексико-семантичного поля й отримувати статус імені концепту як мовний знак, що найбільш повно й адекватно передає зміст концепту [22, с. 29]. Тобто ключове слово, що називає концепт, має збігатися з домінантою відповідного синонімічного ряду [23, с. 18], містити ядерні ознаки концепту в лексичній структурі [24, с. 97], мати найбільший обсяг семантичних ознак [25, с. 85], характеризуватися високою частотністю в мові (залежно від типу дискурсу, місця спілкування й учасників спілкування) [24, с. 99].

Синонімічний ряд лексем, що вербалізують концепт РИЗИК в управлінському дискурсі, становлять лексеми *risk*, *chance*, *danger*, *hazard*, *jeopardy*, *likelihood*, *menace*, *peril*, *possibility*, *probability*, *prospect*, *speculation*, *threat*, *uncertainty*, *hazard*, об'єднані спільною (інтегральною) семою 'можливість шкоди або втрати' (the possibility of harm or loss). Лексему *risk* вважаємо домінантою цього синонімічного ряду як стилістично нейтральній і найбільш загальній за смислом член синонімічного ряду.

Синонімічний ряд лексем, що вербалізують концепт НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА в управлінському дискурсі, становлять лексеми *contingency*, *accident*, *chance*, *emergency*, *event*, *eventuality*, *happening*, *incident*, *junction*, *possibility*, *uncertainty*, об'єднані спільною (інтегральною) семою 'те, що може трапитись' (something that might possibly happen). Лексему *contingency* вважаємо домінантою цього синонімічного ряду як стилістично нейтральній і найбільш загальній за смислом член синонімічного ряду.

Базові властивості концепту НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА обумовлені основними словниковими значеннями лексеми *contingency* [26; 27; 28; 29; 30; 31]. Ця лексема полісемічна (багатозначна), тобто може використовуватися на позначення різних явищ дійсності. Оскільки між значеннями багатозначного слова існує певний зв'язок, їх можна вважати значеннями одного слова, при цьому реалізація того чи іншого значення здійснюється залежно від лексичного оточення, контексту або ситуації, загальної тематики мовлення [32].

В управлінському дискурсі реалізовані такі значення лексеми *contingency*:

– майбутня подія або обставина, яка є можливою, але не може бути передбачена напевно (a future event or circumstance which is possible but cannot be predicted with certainty), наприклад:

This is more problematic, since threats generally refer to some future contingency rather than the present /BNC, GVR/;

– можливість, до якої треба підготуватися (a possibility that must be prepared for), наприклад:

over time the parties modified and adapted their positions to cope with new problems, issues and contingencies /BNC, HY9/;

– підготовка (ресурс) на випадок можливої небажаної події (a provision for a possible event or circumstance; something done in order to prepare for a possible bad event), наприклад:

There are many of us who feel that it is sheer wilfulness if one assumes that there will be no contingency in the course of the year that needs to be budget (unclear) /BNC, KGX/;

– випадкові додаткові витрати (an incidental expense), наприклад:

At a special meeting of the SCS a rule change empowered the society to use 1 per cent of net profits for any contingency that may arise in connection with the business of the Society' including political representation /BNC, CCR/;

– випадковість (the absence of certainty in events).

A contingency is the chance occurrence /https://corporatefinanceinstitute.com/.

Властивості концепту РИЗИК обумовлені основними словниковими значеннями лексеми *risk* [26; 27; 28; 29; 30; 31]:

– можливість ушкоджень, втрати (the possibility of suffering harm or loss), наприклад:

He thinks we shouldn't go ahead with the plan because of the risks involved/because of the risk of failure /www.thefreedictionary.com/;

– те, що становить невизначену небезпеку (a factor, thing, element, or course involving uncertain danger):

Every business faces risks that could present threats to its success. Risk is defined as the probability of an event and its consequences. /www.infoentrepreneurs.org/;

– можливість того, що станеться щось неприємне або небажане (the possibility that something unpleasant or unwelcome will happen):

The national companies such as Mexico and Venezuela are still re-organizing themselves and obviously a lot of time, effort and nervous energy is being spent by people on figuring out what to do in the C I S, where there are obviously great opportunities, but great risks as well /BNC, HUP/;

– особа або річ, яка становить загрозу або є джерелом небезпеки (a person or thing regarded as a threat or likely source of danger), наприклад:

In terms of insurance eligibility, the couple constituted a bad risk /dictionary.cambridge.org/;

– особа або річ, яка в певних обставинах може виявитися доброю або поганою (a person or thing regarded as likely to turn out well or badly in a particular context or respect):

The company is quite a good risk (= safe to lend money to) /dictionary.cambridge.org/;

– можливість фінансових збитків (the possibility of financial loss):

To measure and maximize their value, firms must be able to measure and manage their total risk, which includes risks pertaining to underwriting, reserves, bonds, stocks and receivables /ERM report card/.

У свідомості людини будь-яке слово та концепт, «прихований» за словом, включені до категоріальної мережі та пов'язані багатьма асоціативними зв'язками [33, с. 133]. Хоча диференційні ознаки, які виражені семами, не порівнюються з відповідними референтами й іншими феноменами світу, саме мова стає засобом проникнення до концептуальної системи [33, с. 131–133]. І лише з допомогою мови стає можливим пізнати концепт, описати його структуру та когнітивні ознаки, що її утворюють.

Лексема передає семантичний зміст у лексичній формі, яка розкривається словниковою статтею, а концепт через лексичну форму передає когнітивний зміст [17, с. 49]. Лексико-семантичні варіанти слова утворюють мережу, відправною точкою до якої є центральне значення лексичної одиниці. Центральним вважають «інтуїтивно домінуюче значення, а всі решта створюються шляхом унесення мінімальних семантичних відмінностей» [34, с. 538–594]. Вивчення лексем передбачає, зокрема, «пошук у їх семантиці причин і шляхів еволюції, перехресність з іншими лексемами» [17, с. 49]. Кожен ЛСВ багатозначного слова вступає в особливі системні зв'язки з іншими елементами лексики [35, с. 159]. Наявність спільних сем у значеннях імен концептів *risk* і *contingency* дає підстави віднести їх до одного концептивного поля, поля, «яке включає певну кількість ментальних одиниць, імена яких поєднані якимось спільним, наскрізним семантичним стрижнем» [23, с. 271]. Такою спільною ознакою вважаємо наявність семи 'можливість' (possibility), що також пояснює взаємозв'язок концептів, вербалізованих указаними лексемами.

Організація концептосистем є складною та детермінована «системологічним алгоритмом – ієрархічністю» [23, с. 171], за якою ієрархічно структуровані групи концептів організовані за принципом «матриця – конституент» [23, с. 271]. Автор не ставить завдання описати взаємозв'язок концептів як ієрархічно-структуроване угруповання. Водночас, на думку автора, взаємозв'язок ключових концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА управлінського дискурсу можна пояснити наявністю спільних компонентів лексичних значень лексем-репрезентантів. Таке перетинання компонентів лексичних значень реалізується в дискурсі, зокрема в межах термінологічного словосполучення *contingency planning*, і відповідного концепту, який виступає як матриця. Лексема *contingency*, крім прямої номінації об'єктивних явищ дійсності як модифікатора, входить до закріпленого термінологічного словосполучення *contingency plan/planning*, притаманного управлінському дискурсу [36]. У свою чергу, концепт PLANNING є концептом, який входить до ядра управлінського дискурсу, оскільки репрезентує один із основних видів діяльності – планування, разом з організацією, вирішенням завдань, контролем [8, с. 145]. У цьому випадку опорний компонент словосполучення *planning* реалізує свої значення, які профілюються в домені МОЖЛИВІСТЬ/ВИПАДКОВІСТЬ, позначеному лексемою *contingency*. Домен є «семантичною структурою, що функціонує як основа (фонового знання, «що підтримує») концепт і без якого він не може бути зрозумілим» [37, с. 15]. Таким чином, ідеться про планування в ситуації, спричиненій випадковістю, можливістю. Важливим є те, що в управлінському дискурсі під такою можливістю насамперед розглядається можливість негативних наслідків.

A contingency is the chance occurrence that a future event is likely to cause a negative impact on an organization or person /<https://corporatefinanceinstitute.com/>.

Наступні приклади демонструють взаємозв'язок ключових концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА саме з позицій перетинання компонентів лексичних значень лексем, якими вони вербалізовані.

(1) *Contingency addresses the risk at the time the event occurs and attempts to reduce its negative effects* /J.F. Heimann, Contingency planning as a necessity/.

У прикладі (1) лексема *risk*, яка вербалізує концепт РИЗИК, реалізує можливість настання неприємних або небажаних наслід-

ків, до яких варто бути готовим. Лексема *contingency* реалізує значення 'підготовка на випадок можливої небажаної події'.

Приклади (1) і (2) також демонструють послідовність виділеності концептів на різних етапах розгортання дискурсу. Заходи щодо уникнення або пом'якшення небажаних наслідків мають розроблятися заздалегідь, але реалізуються лише під час настання загрозованої ситуації.

(2) *If a business decides to mitigate or accept the risk, it will benefit from having a contingency plan in place to deal with the situation should it occur* /Risk Assessment & Contingency Planning/.

У прикладі (3) концепт РИЗИК вербалізований лексемами *threats* і *risk*. Лексема *threat* реалізує значення 'можливість того, що станеться щось неприємне або небажане', тоді як лексема *risk* реалізує значення 'можливість фінансових збитків'. Лексема *contingency* в складі словосполучення *contingency planning* реалізує значення 'підготовка на випадок можливої небажаної події':

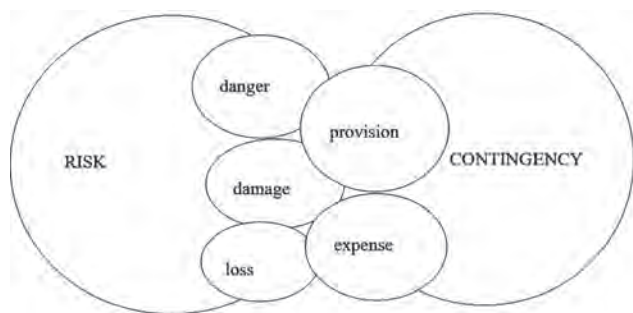
(3) *Any unavoidable threats with potentially disastrous consequences, and any with serious consequences and more than low probability of happening, would require preventive measure, protection, insurance and contingency planning as essential courses of action. Avoidable threats with the same consequences and probability levels would, on the other hand, require strict disciplines for avoidance, preventive measures and consideration of contingency planning should they arise anyway. Threats which have potentially serious consequences but low probability of happening, and those whose impact is unlikely to be material, would require protection and preventive measure if they are unavoidable, or avoidance and preventive measure if avoidable, so long as these are cost-effective. Otherwise, the risk should simply be accepted* /BNC, HС1/.

Приклад (4) демонструє зв'язок між концептами РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА шляхом перетинання компонентів лексичних значень мовних одиниць, що їх вербалізують, а саме 'випадкові додаткові витрати' лексеми *contingency* та 'можливість фінансових збитків' лексеми *risk*:

(4) *So many people think contingency is a cost management concern, they forget that it's actually the integration point between cost and risk* /M. Vaughan, Managing risk and contingency/.

Наведені приклади демонструють взаємозв'язок між концептами РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА в ситуації можливих небажаних наслідків шляхом перетинання лексичних компонентів засобів, які вербалізують указані концепти (рис. 1). Так, лексема *contingency*, крім значень 'випадковість' і 'майбутня подія або обставина, яка є можливою, але не може бути передбачена напевно', реалізує значення 'підготовка на випадок можливої небажаної події' та 'випадкові додаткові витрати' саме в ситуації, яка є загрозованою, може мати серйозні негативні наслідки, і репрезентована мовними одиницями на позначення концепту РИЗИК.

Висновки. Розгортання смислів і динаміки управлінського дискурсу ґрунтується на множинних зв'язках, які виникають між концептами різних рівнів притаманних цьому дискурсу, у тому числі й взаємозв'язках ключових концептів. У результаті дослідження встановлено й продемонстровано взаємодію ключових концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА англomовного управлінського дискурсу з позицій двох підходів. У межах першого підходу ключові концепти дискурсу взаємодіють на основі їх імплікаційних і конвенціональних

Рис. 1. Взаємозв'язок ключових концептів у ситуації настання непередбачуваної обставини з можливими негативними наслідками

зв'язків, тобто, з одного боку, відбивають зв'язки, притаманні зв'язкам реального світу, з іншого боку, відображають логіко-смислові зв'язки управлінського дискурсу. Концепти РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА взаємно обумовлюють один одного. Ці концепти пов'язані конвенціональними, імплікаційними, поняттєвими типами зв'язку. Другий підхід дає змогу розглянути взаємодію концептів на основі семантичних зв'язків лексем-репрезентантів ключових концептів. В управлінському дискурсі взаємозв'язок концептів РИЗИК і НЕПЕРЕДБАЧУВАНА ОБСТАВИНА продемонстровано на прикладі перетинання компонентів лексичних значень лексем, які вербалізують ключові концепти. Наявність у лексичних значеннях лексем-репрезентантів концептів як спільних семантичних компонентів, так і таких компонентів значення, які реалізуються саме в ситуації настання непередбачуваної обставини з можливими негативними наслідками, є підставою для взаємозв'язку ключових концептів і визначає ступінь виділеності на різних етапах розгортання дискурсу. Перспективою дослідження може бути виділення й аналіз інших концептів управлінського дискурсу з погляду ієрархічних зв'язків між ними.

Література:

1. Сухачова Н. Концепт МЕНЕДЖМЕНТ як основний складник англомовної терміносистеми менеджменту. *Філологічні науки* : збірник наукових праць. 2011. № 9. С. 93–99.
2. Шевченко Н.О. Концепт «Ризик» і його об'єктивація в англійській мові. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2012. Вип. 21. С. 550–560. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psptk1_2012_21_20.
3. Вербалізація концепта «РИСК» в англоязычному управлінському дискурсі / Ж. Баган, О.В. Дехнич, Ю.А. Дригина, Н.О. Прохорова. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/151227562.pdf>.
4. Олейник Н.А. Концепт ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КРИЗИС в англоязычном экономическом дискурсе 1930-х и 2000-х годов : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Харьков, 2015. 245 с.
5. Дригина Ю.А. Особенности и перспективы лингвистического исследования управленческого дискурса. *Современные проблемы науки и образования*. 2013. № 5. URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=10571> (дата обращения: 29.01.2021).
6. Качмар О.Ю. Концептуальні особливості основних типів американського управлінського дискурсу. *Вісник Харківського національного університету*. Харків, 2013. № 1051. С. 52–57.
7. Науменко Л.П. Діловий англомовний дискурс у ключових концептах. *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49. Т. 1. С. 40–44.
8. Щербин В.К. Дискурсообразующі концепти управлінського дискурсу. *Ученые записки УО «ВГУ им. П. М. Машерова»* : сборник научных трудов. Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2014. Т. 17. С. 141–146. URL: <https://lib.vsu.by/jspui/bitstream/123456789/5308/1/t17p141.pdf>.
9. Даниюшина Ю.В. Управленческая коммуникология и организационная дискурсивная лингвистика (межкультурный критический анализ управленческого дискурса). *Филология и человек*. 2012. № 4. С. 7–20. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/upravlencheskaya-kommunikologiya-i-organizatsionnaya-diskursivnaya-lingvistika-mezhkulturnyy-kriticheskiy-analiz-upravlencheskogo>.
10. Общество риска и человек: онтологический и ценностный аспекты: монография / под редакцией В.Б. Устьянцева. Саратов : Саратовский источник, 2006. 295 с.
11. Калюжна А.Б. Лінгвокогнітивні характеристики ключових концептів англомовного детективного дискурсу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2017. 264 с.
12. Никитин М.В. О семантике метафоры. *Вопросы языкознания*. 1979. № 1. С. 91–102.
13. Никитин М.В. Развернутые тезисы о концептах. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2004. № 1. С. 53–64.
14. Альгин А.П. Риск и его роль в общественной жизни. Москва : Мысль, 1989. 188 с.
15. Гидденс Э. Судьба, риск и безопасность. *Thesis*. 1994. Вып. 5. URL: https://igiti.hse.ru/data/417/313/1234/5_2_1Gidd.pdf.
16. Вишняков Я.Д. Общая теория рисков : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2008. 368 с. URL: <https://finances.social/povedenie-organizatsionnoe/obschaya-teoriya-riskov-ucheb-posobie-dlya.html>.
17. Кудинова Е.А. Концепт и его соотношение с лексико-семантическим полем. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов : Грамота, 2008. № 1 (1) : в 2 ч. Ч. II. С. 48–50.
18. Федурова М.Н. Система концептов в юридическом дискурсе. *Вопросы психолінгвістики*. 2017. № 4 (34). С. 106–115.
19. Бабенко Л.Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа. Москва : Академический Проект, 2004. 464 с.
20. Алефиренко Н.Ф. Теория языка. Вводный курс : учебное пособие для студ. филол. спец. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2007. 368 с.
21. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2000. 440 с.
22. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2004. 192 с.
23. Приходько А.Н. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск : Бела Е.А., 2013. 307 с.
24. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : Истоки, 2003. 191 с.
25. Стернин И.А., Саломатина М.С. Семантический анализ слова в контексте. Воронеж : Истоки, 2011. 150 с.
26. URL: <https://www.collinsdictionary.com/>.
27. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>.
28. URL: <https://www.linguee.com/english-russian>.
29. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/a-good-bad-risk>.
30. URL: <https://www.thefreedictionary.com/risk>.
31. URL: <https://www.yourdictionary.com/>.
32. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В.Н. Ярцевой ; Институт языкознания АН СССР. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 682 с. URL: <http://tapemark.narod.ru/les/>.
33. Пименова М.В. Терминология когнитивной лингвистики концептуальная система и концептуальная картина мира. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (1). С. 129–134.
34. Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 792 с.

35. Яковлюк А.Н. Лексико-семантический вариант как связующее звено между многозначным словом в языке и его реализацией в речи. *Вестник Челябинского государственного университета. Серия «Филология. Искусствоведение»*. 2009. № 34 (172). Вып. 36. С. 156–162.
36. A Dictionary of Business and Management. URL: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199234899.001.0001/acref-9780199234899?btog=chap&hide=true&jumpTo=cont&page=76&pageSize=20&skipEditions=true&sort=titlesort&source=%2F10.1093%2Facref%2F9780199234899.001.0001%2Facref-9780199234899>.
37. Croft W., Cruse A.D. *Cognitive Linguistics*. New York : Cambridge University Press, 2004. 374 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

Al-Najjar Nabil I., Anderlini L., Felli L. Unforeseen Contingencies. URL: <http://www.homepages.ucl.ac.uk/>.

BNC – British National Corpus. URL: <http://thetis.bl.com>.

ERM report card: does Enterprise Risk Management really deserve all the attention it's been getting? URL: <https://www.thefreelibrary.com/ERM+report+card%3A+does+Enterprise+Risk+Management+really+deserve+all...-a0153707611>.

Heimann J.F. Contingency planning as a necessity. Paper presented at Project Management Institute Annual Seminars & Symposium, Houston, TX. Newtown Square, PA : Project Management Institute, 2000. URL: <https://www.pmi.org/learning/library/contingency-planning-necessity-risk-assessment-8898>.

URL: <https://www.infoentrepreneurs.org/en/guides/>.

URL: https://www.mindtools.com/pages/article/newPPM_78.htm.

Risk Assessment & Contingency Planning. URL: <https://smallbusiness.chron.com/risk-assessment-contingency-planning-20948.html>.

Vaughan M. Managing risk and contingency. URL: <https://projectmanager.com.au/managing-risk-contingency/>.

Kalyuzhna A. Key concepts interaction in managerial discourse

Summary. This article focuses on the key concepts interaction in English managerial discourse. The

development of managerial discourse is based on a variety of interactions between concepts of different levels and such as inherent to this discourse. Such concepts include, in particular, the concepts RISK and CONTINGENCY which are defined by the author as key concepts. The concepts interrelation forms a basis for problematics and integrity of discourse and determines the sequence of the concepts becoming salient within this discourse. The article suggests two approaches in identifying the basis for key concepts interaction. Within the first approach there are implicational and conventional links between the concepts. Implicational links are similar to those of the real world, while conventional links reflect the logic and semantic links, which comply with the accepted standard. Concepts RISK and CONTINGENCY mutually stipulate each other. A risk causes a contingency and a contingency due to informative vagueness leads to risk. These concepts interact on the basis of implicational, conventional and notional links and become salient to a different extent at discourse development stages. The other approach explains the interaction of the key concepts as a result of semantic links of lexemes that represent the key concepts in the discourse. This approach to interaction of RISK and CONTINGENCY concepts in managerial discourse is demonstrated as the overlapping of semantic components of lexemes that represent key concepts in the situation of unforeseeable circumstance with possible negative consequences. As lexical meanings of lexemes representing key concepts not only contain common semantic components, but also those which are realized in the situation of unforeseeable circumstance with possible undesirable consequences, this gives the ground for key concepts interaction and explains their salience at different stages of discourse development.

Key words: implicational and conventional links, interaction of key concepts, key concepts, lexical meaning, managerial discourse.